

Vojen Ložek: Geneze spraší a stavba sprašových sérií — 1. 11. 1965

Spraše patří mezi nejrozšířenější sedimenty vystupující na zemském povrchu. Mají význam jak praktický, zejména jako úrodný podklad, tak teoretický, protože jsou těsně spjaty s výkyvy kvartérního podnebí. Ve střední Evropě je běžně přijímán jejich eolický původ, jinde však (Ukrajina, Čína) mnozí badatelé předpokládají jiný způsob vzniku. Všechny vlastnosti spraší nelze vyložit činností větru. Na eolický původ ukazují jejich úložné poměry a vytřídění materiálu. Skladba spraše a forma sloučenin železa, jakož i karbonátu, však nemohou být vyloženy tímto způsobem. Jsou výsledkem zvláštního půdotvorného pochodu, který probíhal souběžně s nakupováním eolického prachu a z jeho akumulace teprve vlastně vytvořil spraš. Tento pochod nazýváme zesprašnění (oblěssovanie, lossification). Jeho půdotvorný ráz potvrzuje poměrně bohatá autochtonní fauna (měkkýši) a flóra zjištěná ve spraších.

Spraše odpovídají zcela určitému přírodnímu prostředí, které se vytvořilo jen během omezeného výseku glaciálu — v tzv. sprašové fázi. Bylo to podnebí s nízkou průměrnou teplotou roku, ale s poměrně teplým létem. Pozdní léto a zima představovaly dlouhé období sucha. Spraše se na místech příznivých sedimentaci střídají s jinými jednotkami, jak sedimenty (svahovými), tak půdami. Tvoří s nimi dohromady sprašové série zákonité stavby. Půdy tvoří celá souvrství prachovitěho vývoje, která označujeme jako půdní komplexy (PK). Vrstvy oddělující jednotlivé půdy komplexu jsou převážně svahového původu. Ve sprašových sériích lze rozlišit sedimentární a půdotvorné cykly odpovídající sledu podnebných změn vždy v rozpětí jednoho interglaciálu a následujícího glaciálu.